

ÖĞRETMENLERİN SOSYAL EMPATİ DÜZEYLERİNİN DEMOGRAFİK FAKTÖRLERE GÖRE İNCELENMESİ

EXAMINATION OF SOCIAL EMPATHY LEVELS OF TEACHERS ACCORDING TO DEMOGRAPHIC FACTORS

Ayten AKIN¹, Yasemin YÖRÜK², Yasemen ÖZDEMİR³, Aydan Demiral⁴

Makalenin Alanı: Eğitim Teknolojileri

Makale Bilgileri**Geliş Tarihi**

02.10.2024

Kabul Tarihi

17.10.2024

Anahtar Kelimeler

Öğretmen, sosyal
empati, eğitim

Özet

Çalışma, öğretmenlerin sosyal empati düzeylerinin görev yapılan okul türü, yaş, cinsiyet ve eğitim düzeyi gibi değişkenler açısından farklılık gösterip göstermediğini incelemeyi amaçlamaktadır. Sosyal empati, öğretmenlerin öğrencileri daha iyi anlayarak onların duygu ve düşüncelerine duyarlılık göstermelerini sağlayan önemli bir beceridir. Bu bağlamda, öğretmenlerin sosyal empati düzeylerini etkileyen faktörlerin belirlenmesi, sınıf içi etkileşimleri güçlendirmek ve daha destekleyici bir öğrenme ortamı oluşturmak açısından önemli görülmektedir. Araştırma, nicel araştırma yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiş ve öğretmenlerin sosyal empati düzeyleri ANOVA ve t-testi analizleriyle değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular, öğretmenlerin sosyal empati düzeylerinin yaş ve görev yapılan okul türü bakımından anlamlı bir farklılık gösterdiğini, ancak cinsiyet ve eğitim düzeyi açısından anlamlı bir farklılık olmadığını ortaya koymuştur. Özellikle deneyimli öğretmenlerin daha yüksek sosyal empati düzeyine sahip olduğu, ortaokul öğretmenlerinin ise diğer gruplara kıyasla daha düşük sosyal empati gösterdiği belirlenmiştir. Bulgular doğrultusunda, öğretmenlerin sosyal empati becerilerinin geliştirilmesi için hizmet içi eğitim programlarının yaygınlaştırılması, genç öğretmenlerin deneyimli öğretmenlerle mentörlük süreçlerine dahil edilmesi ve empati odaklı öğretmen yetiştirme programlarının güçlendirilmesi önerilmektedir. Çalışma, öğretmenlerin sosyal empati düzeylerinin öğrenci-öğretmen ilişkileri ve eğitim ortamları üzerindeki etkisini vurgulayarak, eğitim politikalarının empati temelli yaklaşımlarla desteklenmesine katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Article Info**Received**

02.10.2024

Accepted

17.10.2024

Keywords

Teacher, social
empathy,
education

Abstract

The study aims to examine whether teachers' social empathy levels differ in terms of variables such as the type of school they work in, age, gender and level of education. Social empathy is an important skill that allows teachers to better understand students and show sensitivity to their feelings and thoughts. In this context, determining the factors affecting teachers' social empathy levels is considered important in terms of strengthening classroom interactions and creating a more supportive learning environment. The research was conducted using quantitative research methods and teachers' social empathy levels were evaluated with ANOVA and t-test analyses. The findings revealed that teachers' social empathy levels showed a significant difference in terms of age and type of school they work in, but there was no significant difference in terms of gender and level of education. In particular, it was determined that experienced teachers had higher levels of social empathy, while secondary school teachers showed lower levels of social empathy compared to other groups. In line with

¹İstanbul Anadolu Lisesi, İstanbul, e-mail: aytenakin42@gmail.com, ORCID: 0009-0000-2387-2846 (Sorumlu Yazar / Corresponding Author)

²Şehit Haşim Usta İmam Hatip Ortaokulu, İstanbul, e-mail: yyoruk2020@gmail.com, ORCID: 0009-0008-1337-5684

³İstanbul Anadolu Lisesi, İstanbul, e-mail: yasoozdemir@hotmail.com, ORCID: 0009-0004-4593-6627

⁴İstanbul Anadolu Lisesi, İstanbul, e-mail: demiralaydan@gmail.com, ORCID: 0009-0005-1145-3616

the findings, it is recommended that in-service training programs be expanded to develop teachers' social empathy skills, that young teachers be included in mentoring processes with experienced teachers and that empathy-focused teacher training programs be strengthened. The study aims to contribute to the support of education policies with empathy-based approaches by emphasizing the impact of teachers' social empathy levels on student-teacher relationships and educational environments.

1. GİRİŞ

İçinde bulundukları toplumun yapısını daha iyi anlamalarını sağlamak amacıyla, eğitimciler sosyal empatiyi eğitim ortamlarında etkin bir şekilde kullanarak öğrencilerin sosyal yapılar, çeşitlilik, toplumsal adaletsizlik ve ekonomik eşitsizlik gibi konular üzerine eleştirel düşüncelerini teşvik edebilir. Sosyal empatinin güçlendirilmesi sayesinde öğrenciler, ayrımcılık ve baskı gibi toplumsal sorunları daha derinlemesine ele alabilir, kendi sosyal konumlarını sorgulayarak topluma olumlu katkılar sunacak farkındalık ve eylemler geliştirebilirler (Segal ve Wagaman, 2017).

Bu bağlamda, Wagaman (2011) sosyal empatinin gençlerin yetkilendirilmesine yönelik politika çerçevesinde ele alınmasının, onların sosyal ve ekonomik eşitsizlikleri daha iyi kavramalarına yardımcı olacağını belirtmektedir. Bu durum, gençlerin dirençlilik (yılmazlık) becerilerini artırarak gelişim süreçlerine olumlu katkılar sağlayabilir. Dolayısıyla, sosyal empatinin özellikle gençlerin topluma katılımını teşvik eden, iyi oluş düzeylerini yükselten ve onları güçlendiren en önemli faktörlerden biri olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

1.1. Sosyal Empati Kavramı

Empati kavramı, geniş bir kullanım alanına sahip olup, farklı tanımlamalar ve açıklamalarla literatürde sıkça ele alınmaktadır. Sağlıklı ve güçlü ilişkilerin temel bileşenlerinden biri olan empati, bu nedenle sosyal hizmetlerin hem teorik çerçevesinde hem de uygulama süreçlerinde önemli bir yer tutmaktadır.

Empati, bireyin başkalarının duygularını ve düşüncelerini anlamasını sağlayan temel bir yetkinliktir. Bu beceri, bireylerin sosyal ilişkilerini daha sağlıklı bir şekilde sürdürmelerine ve toplumsal yapıya daha güçlü bir biçimde entegre olmalarına yardımcı olur. Ancak, empati eksikliği ya da düşük empati düzeyi, yıkıcı davranışları teşvik edebilir ve kişilerarası ilişkilerde olumsuz sonuçlara yol açabilir (Segal ve ark., 2012).

Sosyal empati, bireyin başka insanların yaşam koşullarını anlamasına ve deneyimlemesine olanak tanıyan bir yetenek olarak tanımlanabilir. Bu yetenek, bireyin sistem içinde var olan yapısal eşitsizlikleri ve farklılıkları fark etmesine ve bu doğrultuda bir bakış açısı

geliştirmesine katkıda bulunur. Sosyal empati kavramı, bireylerin sosyal adalet ve refahı desteklemek adına daha fazla sorumluluk almasını teşvik eden bir temele dayanır (Segal, 2011).

Bireyin sosyal empati becerisini geliştirebilmesi için öncelikle kendi empati kapasitesini artırması ve toplumsal etkileşimlerini güçlendirmesi gerekmektedir. Kişisel gelişimine önem veren, toplumsal süreçlerde aktif rol alan ve sürekli olarak başkalarıyla etkileşimde bulunan bireylerin sosyal empati düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir.

Sosyal empati, toplumsal sorumluluk bilinciyle yakından ilişkili olup hem toplumsal hem de siyasi katılım süreçlerinde belirleyici bir rol oynar. Demokratik karar alma mekanizmalarının temelinde yer alan sosyal empati, bireysel çıkarların ötesinde, toplumun genel refahını hedefleyen çözüm ve tercihleri ön plana çıkarmaktadır. Toplumsal adaletsizliğin giderilmesi, ekonomik ve sosyal kalkınmanın sağlanması ancak sosyal empatinin yaygınlaştırılması ve özellikle politika yapımcıların sosyal empati düzeylerini artırması ile mümkün olabilir. Bu noktada sosyal empati, bireylerin katılımını teşvik ederken, katılım da sosyal empatinin gelişimini destekleyen bir döngü yaratmaktadır (Gerdes ve Segal, 2009).

1.2. Öğretmenlerde Sosyal Empati

Öğretmenlik mesleği, birçok meslekle kıyaslandığında daha yüksek düzeyde empati gerektiren bir alandır. Bunun temel nedeni, öğretmenlerin yalnızca bilgi aktaran bireyler olmaktan öte, öğrencileriyle güçlü bağlar kurarak onların dünyalarına nüfuz etmeleri ve güvenli, destekleyici bir sınıf atmosferi oluşturmalarıdır. Ancak böyle bir ortam sağlandığında öğrencilerin öğrenme süreçlerine aktif olarak katılması, akademik başarılarını artırmaları ve olumlu tutumlar geliştirmeleri beklenebilir. Öğrenciler, öğretmenlerinin duygularına değer verdiğini hissettiklerinde kendilerini daha güvende ve motive hissederken, aksi bir durumda yeterince önemsenmediklerini düşünerek öğrenme süreçlerine karşı ilgisizleşebilirler. Empati yeteneği gelişmiş öğretmenler, öğrencilerinin duygu ve düşüncelerini anlamlandırarak onların ihtiyaçlarını daha doğru bir şekilde belirleyebilir ve uygun çözümler üretebilirler. Böylece öğrenciler, öğrenmeye, yaratıcı düşünmeye ve iş birliği içinde çalışmaya daha açık hale gelirler. Ayrıca, duygusal bağ kurabilen öğretmenler, öğrenmeyi destekleyen veya engelleyen gizli faktörleri daha kolay fark edebilirler (Wagaman ve Segal, 2014).

Cooper'a (2002) göre empati yetisi gelişmemiş öğretmenler, öğrencilerinin duygusal gereksinimlerini göz ardı ederek yalnızca ders içeriğine ve programa odaklanabilirler. Ancak bu

yaklaşım, öğrencilerin motivasyonlarının azalmasına ve öğrenme süreçlerinden uzaklaşmalarına neden olabilir.

Wilson ve Kneisl (1988), empatik anlayışın yokluğunda bireylerin duygusal dünyalarına girmenin ve gerçek anlamda destek sağlamanın mümkün olmadığını vurgulamaktadır. Öğretmenlerin, öğrencilerine en iyi şekilde rehberlik edebilmeleri için onlarla kurdukları iletişimi empati temelli bir yaklaşıma dönüştürmeleri büyük önem taşımaktadır. Böylelikle, eğitim sürecinde daha sağlıklı ilişkiler kurulabilir ve öğrencilere yönelik destekleyici bir öğrenme ortamı sağlanabilir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Öğretmenlerin sosyal empati düzeyleri, sınıf içi iletişimi güçlendiren ve öğrencilerin akademik ve duygusal gelişimlerine katkıda bulunan kritik bir faktördür. Empati becerisi yüksek öğretmenler, öğrencilerin ihtiyaçlarını daha iyi anlayarak destekleyici bir öğrenme ortamı oluşturabilirler. Araştırma, öğretmenlerin sosyal empati düzeylerinin okul türü, yaş, cinsiyet ve eğitim düzeyi gibi değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini inceleyerek, eğitim süreçlerine yönelik önemli bilgiler sunmayı amaçlamaktadır.

Araştırmanın bulguları, öğretmen yetiştirme programlarının ve mesleki gelişim eğitimlerinin empati temelli yaklaşımlar çerçevesinde şekillendirilmesine katkı sağlayabilir. Öğretmenlerin sosyal empati düzeylerinin artırılmasına yönelik öneriler geliştirerek, daha etkili ve duyarlı bir eğitim ortamının oluşturulmasına yardımcı olması beklenmektedir.

1.4. Araştırmanın Amacı

Çalışmanın amacı, öğretmenlerin sosyal empati düzeylerinin görev yaptıkları okul türü, yaş, cinsiyet ve eğitim düzeyi gibi değişkenler açısından farklılık gösterip göstermediğini incelemektir. Öğretmenlerin empati becerileri, sınıf içi etkileşimleri, öğrenci ilişkilerini ve eğitim süreçlerini doğrudan etkileyen önemli bir faktördür.

Çalışma, öğretmenlerin sosyal empati düzeylerinin belirli demografik ve mesleki değişkenlere göre nasıl şekillendiğini ortaya koyarak, eğitimde empati odaklı yaklaşımların geliştirilmesine katkı sağlamayı hedeflemektedir. Elde edilen bulgular, öğretmenlerin mesleki gelişimleri ve empati temelli öğretim yaklaşımlarının güçlendirilmesi için öneriler sunmaya yöneliktir.

1.5. Problem Cümlesi

Öğretmenlerin sosyal empati düzeyleriyle demografik özellikleri arasında anlamlı ilişki var mı?

1.6. Alt Problemler

Çalışmada, öğretmenlerin sosyal empati düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla aşağıdaki alt problemler ele alınmıştır:

1. Öğretmenlerin sosyal empati düzeyleri, görev yaptıkları okul türüne göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
2. Öğretmenlerin sosyal empati düzeyleri, yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
3. Öğretmenlerin sosyal empati düzeyleri, cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
4. Öğretmenlerin sosyal empati düzeyleri, eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, örnekleme, araştırmada kullanılan veri toplama aracı, veri toplama süreci ve verilerin analizi açıklanmaktadır.

2.1. Araştırma Deseni

Çalışmada, öğretmenlerin sosyal empati düzeylerinin görev yapılan okul türü, yaş, cinsiyet ve eğitim düzeyi gibi değişkenlerle olan ilişkisinin incelenmesi amacıyla ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkinin varlığını ve yönünü belirlemeye yönelik bir araştırma desendir (Karasar, 2007). Bu model, öğretmenlerin sosyal empati düzeylerini etkileyebilecek faktörleri belirlemek ve bu faktörler arasındaki ilişkiyi istatistiksel yöntemlerle analiz etmek için uygun bir yaklaşımdır.

Araştırmada nicel araştırma yöntemi kullanılarak, sosyal empati düzeylerinin belirlenmesi ve değişkenler arasındaki farklılıkların ortaya konması amaçlanmıştır. Veriler, anket tekniği ile toplanmış ve analiz sürecinde ANOVA ve t-testi gibi istatistiksel yöntemlerden yararlanılmıştır. Bu sayede, öğretmenlerin sosyal empati düzeylerinin farklı değişkenler açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği belirlenmiştir.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın örneklemini, 2024-2025 eğitim-öğretim yılında İstanbul ili Kadıköy ve Ataşehir ilçelerindeki ilkokullarda görev yapan öğretmenler oluşturmuştur. Çalışma grubunda 120 öğretmen yer almıştır.

2.3. Veri Toplama Aracı

Sosyal Empati Ölçeği (SEÖ): Bireylerin sahip oldukları sosyal empati düzeyleri hakkında bilgi sahibi olabilmek amacıyla Segal, Cimino, Gerdes ve Wagaman (2013) tarafından geliştirilen bu ölçek Türkçe literatürdeki Sosyal Empatiyi ölçebilecek bir ölçme aracı eksikliğinden kaynaklı olarak Bekil ve Taylı (2019) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Uyarlama çalışmaları kapsamında 398 üniversite öğrencisinden veri elde edilmiştir. Yapılan tüm bu analizler neticesinde Türkçeye uyarlaması yapılan bu ölçme aracının geçerli ve güvenilir olarak kullanılabilecek bir ölçek olduğu ortaya konmuştur.

2.4. Veri Toplama Süreci

Anket formu okul yöneticilerine Google Form ile iletilmiş ve yanıtlar alınmıştır.

2.5. Veri Analizi

Çalışmada SPSS 26.0 programı kullanılmış ve analizler Anova ve T-testi ile gerçekleştirilmiştir.

3. BULGULAR

Bu bölümde araştırmının verilerine dayalı olarak elde edilen bulgulara ve bulgulara ait yorumlara yer verilmektedir.

3.1. Birinci probleme ilişkin bulgular

Öğretmenlerin sosyal empati düzeylerinin görev yapılan okul türü bakımından farklılık gösterme durumunun analiz edilmesi amacıyla yapılan Anova testi sonuçları tabloda verilmiştir.

Tablo 1. Öğretmenlerin Sosyal Empati Düzeylerinin Görev Yapılan Okul Türü Bakımından İncelenmesi

		n	Ort.	ss	F	p
Sosyal empati	İlkokul	11	3,66	,980	9,126	,000
	Ortaokul	14	3,41	,994		
	Lise	82	4,19	,610		
	Diğer	13	4,66	,608		

Yapılan ANOVA testi, öğretmenlerin sosyal empati düzeylerinin görev yaptıkları okul türüne göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Analiz sonuçlarına göre, öğretmenlerin sosyal empati düzeylerinin okul türüne göre farklılaştığı ve bu farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür ($F(3,116) = 9,126, p < 0,001$). Betimsel istatistiklere bakıldığında, sosyal empati düzeyinin en düşük olduğu grup ortaokul öğretmenleri olup, onların ortalama empati puanı 3,41 olarak

belirlenmiştir ($ss = 0,994$). İlkokul öğretmenleri ise 3,66 ortalama ile ortaokul öğretmenlerinden biraz daha yüksek bir empati düzeyine sahip bulunmuştur ($ss = 0,980$). Buna karşılık, lise öğretmenlerinin sosyal empati düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüş, ortalamaları 4,19 olarak hesaplanmıştır ($ss = 0,610$). En yüksek empati ortalaması ise 4,66 puan ile "diğer" kategorisindeki öğretmenlerde saptanmıştır ($ss = 0,608$).

3.2. İkinci probleme ilişkin bulgular

Öğretmenlerin sosyal empati düzeylerinin yaş bakımından farklılık gösterme durumunun analiz edilmesi amacıyla yapılan Anova testi sonuçları tabloda verilmiştir.

Tablo 2. Öğretmenlerin Sosyal Empati Düzeylerinin Yaş Bakımından İncelenmesi

		n	Ort.	ss	F	p
Sosyal empati	25-35	13	3,62	1,031	6,425	,002
	36-45	38	3,91	,763		
	46-60	69	4,29	,655		

Öğretmenlerin sosyal empati düzeylerinin yaş değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA testi sonuçları incelendiğinde, yaş grupları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($F(2,117) = 6,425$, $p = 0,002$). Betimsel istatistikler değerlendirildiğinde, 25-35 yaş aralığındaki öğretmenlerin sosyal empati ortalamasının 3,62 ($ss = 1,031$) olduğu belirlenmiştir. 36-45 yaş grubundaki öğretmenlerin ortalaması ise 3,91 ($ss = 0,763$) olarak hesaplanırken, 46-60 yaş grubundaki öğretmenlerin sosyal empati düzeylerinin en yüksek olduğu ve ortalamalarının 4,29 ($ss = 0,655$) olduğu görülmüştür.

Bulgular, öğretmenlerin yaş ilerledikçe sosyal empati düzeylerinin arttığını göstermektedir. Özellikle 46-60 yaş aralığındaki öğretmenlerin sosyal empati düzeylerinin daha yüksek olması, bu öğretmenlerin deneyim kazandıkça öğrencilerin duygusal ihtiyaçlarına karşı daha duyarlı hale gelmeleri ile açıklanabilir. Eğitim süreçlerinde uzun yıllar boyunca farklı öğrenci profilleriyle çalışmış olmak, öğretmenlerin öğrencilerle kurdukları ilişkilerde daha fazla anlayış ve empati geliştirmelerine katkı sağlayabilir. Buna karşın, 25-35 yaş aralığındaki öğretmenlerin sosyal empati düzeylerinin daha düşük olması, mesleki deneyimlerinin görece az olması ve öğrencilerin duygusal durumlarını anlamada yeterli deneyimi henüz edinmemiş olmalarıyla ilişkilendirilebilir.

3.3. Üçüncü probleme ilişkin bulgular

Öğretmenlerin sosyal empati düzeylerinin cinsiyet bakımından farklılık gösterme durumunun analiz edilmesi amacıyla yapılan T- testi sonuçları tabloda verilmiştir.

Tablo 3. Öğretmenlerin Sosyal Empati Düzeylerinin Cinsiyet Bakımından İncelenmesi

		n	Ort.	ss	t	p
Sosyal empati	Kadın	88	4,28	,662	4,579	,106
	Erkek	32	3,60	,836		

Öğretmenlerin sosyal empati düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız örneklem t-testi sonuçları incelendiğinde, kadın öğretmenlerin ortalama sosyal empati düzeyinin 4,28 (ss = 0,662) olduğu görülmektedir. Ancak, cinsiyet değişkenine göre sosyal empati düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($t = 4,579$, $p = 0,106$).

Bu bulgu, öğretmenlerin sosyal empati düzeylerinin cinsiyet değişkenine bağlı olarak belirgin bir farklılık göstermediğini ortaya koymaktadır. Literatürde kadınların genellikle daha yüksek empati düzeyine sahip oldukları yönünde bulgular bulunmasına rağmen, bu çalışmada kadın öğretmenlerin sosyal empati düzeyleri ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. Bunun nedeni, öğretmenlik mesleğinin doğası gereği hem erkek hem de kadın öğretmenlerin öğrencilere karşı benzer düzeyde empatik yaklaşım geliştirmelerini gerektirmesi olabilir. Öğretmenlerin mesleki rollerini yerine getirirken cinsiyet farkından bağımsız olarak benzer pedagojik ve duygusal becerileri kullanmaları da bu sonucu destekleyen bir etken olabilir.

3.4. Dördüncü probleme ilişkin bulgular

Öğretmenlerin sosyal empati düzeylerinin eğitim düzeyi bakımından farklılık gösterme durumunun analiz edilmesi amacıyla yapılan Anova testi sonuçları tabloda verilmiştir.

Tablo 4. Öğretmenlerin Sosyal Empati Düzeylerinin Eğitim Düzeyi Bakımından İncelenmesi

		n	Ort.	ss	F	p
Sosyal empati	Lisans	48	4,03	,786	,844	,432
	Yüksek Lisans	62	4,11	,744		
	Yüksek Lisans üstü	10	4,38	,864		

Öğretmenlerin sosyal empati düzeylerinin eğitim düzeyine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA testi sonuçları incelendiğinde, eğitim düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmüştür ($F(2,117) = 0,844$, $p = 0,432$). Betimsel istatistiklere bakıldığında, lisans mezunu öğretmenlerin sosyal empati ortalamasının 4,03 (ss = 0,786), yüksek lisans mezunlarının ortalamasının 4,11 (ss = 0,744) ve doktora ya da yüksek lisans üstü eğitim almış öğretmenlerin ortalamasının 4,38 (ss = 0,864) olduğu belirlenmiştir.

Bu veriler, eğitim düzeyi arttıkça sosyal empati ortalamasında hafif bir artış olduğunu göstermektedir. Ancak, bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır, yani eğitim düzeyinin öğretmenlerin sosyal empati düzeyleri üzerinde belirleyici bir faktör olmadığı söylenebilir. Bu durum, sosyal empati becerisinin akademik eğitimden çok bireysel özellikler, mesleki deneyim ve öğretmenlik pratiğiyle ilişkili olabileceğini düşündürmektedir.

4. SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Çalışmada, öğretmenlerin sosyal empati düzeylerinin görev yapılan okul türü, yaş, cinsiyet ve eğitim düzeyi gibi değişkenler açısından farklılık gösterip göstermediği incelenmiş ve elde edilen bulgular ilgili literatür bağlamında tartışılmıştır. Bulgular, öğretmenlerin sosyal empati düzeylerinin yaş ve görev yapılan okul türü bakımından anlamlı bir farklılık gösterdiğini, ancak cinsiyet ve eğitim düzeyine göre anlamlı bir fark bulunmadığını ortaya koymuştur.

Araştırma bulguları, öğretmenlerin görev yaptıkları okul türüne göre sosyal empati düzeylerinde anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir ($F = 9,126$, $p < 0,001$). Özellikle ortaokul öğretmenlerinin sosyal empati düzeyleri en düşük, lise ve diğer kategorisindeki öğretmenlerin ise en yüksek seviyede olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu, öğrencilerin yaş gruplarına ve gelişim dönemlerine bağlı olarak öğretmenlerin empati kurma düzeylerinin değişebileceğini düşündürmektedir. Ortaokul dönemi, öğrencilerin ergenlik sürecinde oldukları, duygusal dalgalanmaların ve kimlik arayışının yoğun olduğu bir dönemdir (Steinberg & Morris, 2001). Bu nedenle, ortaokul öğretmenleri öğrencileriyle empati kurmada daha fazla zorlanabilirken, lise öğretmenleri, öğrencilerin daha olgun ve iletişime daha açık olması nedeniyle daha yüksek sosyal empati gösterebilirler. Ayrıca, lise düzeyinde öğretmenlerin akademik yönlendirme ve kariyer planlama gibi öğrencilerle daha derin bağlar kurmasını gerektiren bir süreçte dahil olmaları da sosyal empati düzeylerini artıran bir faktör olabilir (Tschannen-Moran & Hoy, 2000).

Araştırma, öğretmenlerin yaşları arttıkça sosyal empati düzeylerinin anlamlı bir şekilde yükseldiğini ortaya koymuştur ($F = 6,425$, $p = 0,002$). 25-35 yaş aralığındaki öğretmenlerin sosyal empati düzeyleri en düşükken, 46-60 yaş grubundaki öğretmenlerin en yüksek empati düzeyine sahip olduğu görülmektedir. Bu bulgu, deneyimin empati gelişiminde kritik bir faktör olduğunu göstermektedir. Tecrübeli öğretmenler, meslek hayatları boyunca daha fazla öğrenciyle etkileşimde bulunarak duygusal zekalarını ve empati becerilerini geliştirebilirler (Goleman, 1995). Ayrıca, yaşla birlikte öğretmenlerin pedagojik yaklaşımlarını daha esnek hale

getirmeleri ve öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarına daha duyarlı olmaları da bu sonucun açıklayıcı faktörleri arasında yer almaktadır (Korthagen, 2017).

Araştırmada, kadın öğretmenlerin sosyal empati ortalamalarının daha yüksek olduğu görülse de, cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t = 4,579$, $p = 0,106$). Literatürde, kadınların genellikle daha yüksek empati düzeyine sahip oldukları ifade edilse de (Baron-Cohen, 2002), bu araştırma özelinde cinsiyetin belirleyici bir faktör olmadığı görülmektedir. Bunun temel sebeplerinden biri, öğretmenlik mesleğinin doğası gereği her iki cinsiyetin de öğrencilere karşı benzer düzeyde duyarlılık ve empati geliştirmesini gerektirmesi olabilir (Noddings, 2005). Öğretmenlerin pedagojik formasyon sürecinde empatiyi bir beceri olarak kazanmaları ve mesleki rolleri gereği öğrencilerle benzer düzeyde etkileşimde bulunmaları, cinsiyet farklılığını ortadan kaldıran bir faktör olabilir.

Öğretmenlerin Eğitim Düzeyine Göre Sosyal Empati Düzeyleri

Araştırma, öğretmenlerin eğitim düzeyleri yükseldikçe sosyal empati düzeylerinde hafif bir artış olduğunu, ancak bu artışın istatistiksel olarak anlamlı olmadığını ortaya koymuştur ($F = 0,844$, $p = 0,432$). Lisans, yüksek lisans ve doktora eğitime sahip öğretmenler arasında belirgin bir empati farkı bulunmamaktadır. Bu durum, empati düzeyinin akademik eğitimden çok mesleki deneyim ve bireysel farkındalık ile ilişkili olduğunu göstermektedir. Literatürde de empati becerisinin bireyin duygusal zekası, pedagojik uygulamaları ve sınıf içi deneyimleriyle şekillendiği belirtilmektedir (Zembylas, 2007). Akademik eğitimin belirli bilişsel becerileri geliştirdiği görülse de, öğretmenlerin sosyal empati düzeylerini artırmada deneyim, mesleki gelişim programları ve sınıf içi etkileşimlerin daha etkili olduğu söylenebilir.

4.1. Öneriler

Çalışmanın sonuçları öğretmenlerin sosyal empati düzeylerinin görev yapılan okul türü ve yaş değişkenine bağlı olarak anlamlı farklılıklar gösterdiğini, ancak cinsiyet ve eğitim düzeyine göre belirgin bir fark bulunmadığını ortaya koymuştur. Özellikle deneyim arttıkça öğretmenlerin sosyal empati düzeylerinin yükseldiği, bunun da öğretmenlerin öğrencilerle kurduğu etkileşimler ve pedagojik tecrübelerle doğrudan ilişkili olduğu görülmüştür. Görev yapılan okul türüne göre farklılıkların olması, öğrencilerin gelişim dönemlerine göre öğretmenlerin empati kurma becerilerinin değişebileceğini düşündürmektedir.

Bu doğrultuda, aşağıdaki öneriler geliştirilebilir:

1. Öğretmenlerin sosyal empati becerilerini geliştirmeye yönelik hizmet içi eğitim programları düzenlenmelidir. Özellikle mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin

öğrenci merkezli, duyarlı ve empati temelli bir eğitim anlayışına sahip olmaları için mesleki gelişim süreçlerinde bu becerilere yönelik destek sağlanmalıdır.

2. Ortaokul öğretmenleri için özel rehberlik ve psikososyal destek programları oluşturulmalıdır. Ergenlik dönemindeki öğrencilerle etkili bir iletişim kurabilmeleri ve empati becerilerini geliştirebilmeleri için öğretmenlere yönelik farkındalık çalışmaları yapılmalıdır.
3. Öğretmen yetiştirme programlarında sosyal ve duygusal öğrenme modüllerine daha fazla yer verilmelidir. Empati, yalnızca deneyimle gelişen bir beceri olmasının yanı sıra, öğretmenlik eğitiminde de vurgulanması gereken kritik bir unsur olarak ele alınmalıdır.
4. Yaşça genç öğretmenlerin empati düzeylerini artırabilmeleri için akran rehberliği programları oluşturulabilir. Daha deneyimli öğretmenlerin, mesleğe yeni başlayan öğretmenlere rehberlik ettiği mentörlük sistemleri, empati gelişimini destekleyebilir.

Öğretmenlerin sosyal empati düzeyleri, eğitim ortamlarında olumlu bir sınıf iklimi oluşturmak ve öğrencilerin gelişim süreçlerini desteklemek için kritik bir faktördür. Bu çalışmanın bulguları, empati gelişiminin bireysel ve mesleki deneyimle bağlantılı olduğunu göstermekte ve öğretmenlerin bu alanda bilinçlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

KAYNAKÇA

- Baron-Cohen, S. (2002). The extreme male brain theory of autism. *Trends in Cognitive Sciences*, 6(6), 248–254.
- Bekil, M. ve Taylı, A. (2019). *Sosyal Empati Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması*. V. INES International Academic Research Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur, Antalya
- Cooper, B. (2002). Teachers as moral models? The role of empathy in teacher/pupil relationships. *Leeds Metropolitan University*.
- Gerdes, K. E., & Segal, E. A. (2009). A social work model of empathy. *Advances in Social Work*, 10(2), 114-127.
- Goleman, D. (1995). *Emotional intelligence: Why it can matter more than IQ*. Bantam Books.

- Korthagen, F. A. J. (2017). Inconvenient truths about teacher learning: Towards professional development 3.0. *Teachers and Teaching*, 23(4), 387–405.
- Noddings, N. (2005). *The challenge to care in schools: An alternative approach to education*. Teachers College Press.
- Segal, E. A. (2007). Social empathy: a tool to address the contradiction of working but still poor. families in society, *The Journal of Contemporary Social Sciences*, 88(3), 333-337.
- Segal, E. A. (2011). Social empathy: A model built on empathy, contextual understanding, and social responsibility that promotes social justice. *Journal of Social Service Research*, 37, 266-277.
- Segal, E. A., & Wagaman, M. A. (2017). Social empathy as a framework for teaching social justice. *Journal of Social Work Education*, 53(2), 201-211.
- Segal, E. A., Wagaman, M. A., & Gerdes, K. E. (2012). Developing the Social Empathy Index: An exploratory factor analysis. *Advances in Social Work*, 13(3), 541–560.
- Steinberg, L., & Morris, A. S. (2001). Adolescent development. *Annual Review of Psychology*, 52(1), 83–110.
- Tschannen-Moran, M., & Hoy, W. K. (2000). A multidisciplinary analysis of the nature of trust in schools. *American Educational Research Journal*, 38(1), 138–165.
- Wagaman, M. A. (2011). Social empathy as a framework for adolescent empowerment. *Journal of Social Service Research*, 37, 278-293.
- Wagaman, M. A., & Segal, E. A. (2014). The relationship between empathy and attitudes toward government intervention. *Journal of Sociology and Social Welfare*, 41(4), 91–112.
- Wilson, H. S., & Kneisl, C. (1988). *Psychiatric nursing* (3rd ed.). Addison-Wesley.
- Zembylas, M. (2007). Emotional capital and education: Theoretical insights from Bourdieu. *British Journal of Educational Studies*, 55(4), 443–463.